

Zázraky se moc nedějí, je to v našich rukách

Za prvotinu Proměněné sny získala cenu Magnesia Litera. Následovaly další úspěšné knihy, třeba Dědina, Chirurg či Vrány. Nebojí se jít až na dřeň vztahů. Potvrzují to i poslední Plánata.

TEXT IVANA AŠENBRENEROVÁ

V knize se řeší dospívání na malém městě a dramatické vztahy v rodině. Je tam něco z vašeho života?

Plánata nejsou o mém životě, nehledala bych v nich nějaké autobiografické prvky, spíš se dotýkají hodně časté a obecné zkušenosti v té době. Když se bavím s vrstevnicemi, jak co žily v rodině, byl to celkem obdobný model. Vychází to i z té generační zkušenosti obyčejných rodin na vesnicích a malých městech – většina lidí zažívala frustraci – nic nebylo, chyběla perspektiva, ve školách se žilo uniformně, oceňovala se stádovitost, holky měly být „hodnými holkami“, nad alkoholem se nikdo moc nepozastavoval. Kam jste se podívala, tam jste mohla takovou rodinu potkat...

V Zahradě zase vyprávíte příběh muže, který zažívá pocit vyhoření a cizoty vůči všemu a všem. Cítila jste se někdy podobně?

Myslím, že ani ne. Zažila jsem různé složité životní situace, ale takové odcizení jako Jarek v Zahradě ne. Ale to, že je on zažívá, se v jeho situaci vlastně nedivím. Když jsem Zahradu psala, bylo mi ho strašně líto, pořád jsem si představovala, že by něčím takovým procházel někdo z mých blízkých.

Přítom váš život by vydal na spoustu knih. Musela jste se vypořádat s řadou

překážek včetně vážné nemoci syna i smrti partnera. Věříte na osud?

Ne, nevěřím. Život jde tak, jak jde. Mnohé ovlivníte, mnohé ne. My často žijeme v iluzích, že máme nárok na všechno, že svět kolem nás musí být spravedlivý a život nám musí přát. Jenže tak to není a nikdy nebude. Myslím, že je dobré žít s vědomím, že život je křehký. Potom opravdu každý den, kdy člověk zažije obyčejný klid, nahlíží jako šťastný den. Aspoň já to tak mám.

Každý si s sebou neseme nějaké vlastní příběhy. Hezké, horší. Myslíte, že máme schopnost se někam posunout?

Ano, věřím, že máme. Jsou věci, které přináší život a nevyhnete se jim. Moc neovlivníte, jestli přijde těžká nemoc nebo se stane neštěstí. Ale můžete se pokoušet aspoň měnit to, jak se k životu a k věcem v něm stavíte. Víím, že někdy je život tak těžký, že postavit se na nohy a něco dělat, je skoro nemožné, ale když se o to člověk alespoň pokusí, může se nakonec k lepšímu životnímu pocitu propracovat.

Vystudovala jste zdravotnickou školu, jak dlouho jste pracovala jako sestra?

Moc dlouho ne. Nějakou dobu po škole a potom chvíli po mateřské. Ale tu práci mám velmi ráda a ještě dnes si jdu mezi psaním knížek párkrát do roka zasedřičkovat. Ta

dovednost mi přijde cenná a chci si ji alespoň v tom základu udržovat.

Psal se vám Chirurg díky tomu snáze?

Jistě se mi se znalostí nemocničního prostředí Chirurg psal lépe. Už jen proto, že znáte detaily, které si zvenku vůbec nepředstavíte.

Jaké třeba?

Třeba hned ta úvodní scéna, kde se řeší, že jakési sestřičce uplavala do výlevky pacientův žlučník. Mně se tenhle karambol nikdy naštěstí nestal, ale viděla jsem na vlastní oči, jak k tomu může snadno dojít.

Byla impulzem ke psaní nemoc syna?

Těžko říct, jestli bych začala psát, kdybych se se synem nedostala na dlouhou dobu do nemocnice. Musela jsem opustit práci zdravotní sestry a zkusila jsem tam napsat svou první knihu. Ani jsem tenkrát neměla nějaké zásadní úmysly ji vydávat, jednoduše jsem začala psát kvůli sobě, kvůli tomu, že jsem chtěla porozumět některým věcem, které se mi dějí.

Všechny své knihy jste vydala v nakladatelství Host, první v roce 2006, to je sedmnáct let. To už je celkem dlouhé a úspěšné „manželství“.

Host je skvělé vydavatelství a měla jsem velké štěstí, že mě kdysi Martin Stohr, básník, spolunajitel a redaktor Hosta, na základě mého článku v magazínu oslovil, jestli bych nechtěla vydat knížku. V tomto ohledu mu

budu vždycky velmi vděčná. I dneska, když rediguje mé texty, je to naprosto nadstandardní pomoc. A dokáže mi také do očí říct, když se mu rukopis nelíbí. To není samozřejmě a o to víc si toho vážím.

Těšíte se, až sednete k počítači a začnete ťukat do klávesnice?

Psaní samo o sobě jako činnost ráda nemám. Někdy si říkám, že psaní ve skutečnosti baví jen grafomana, spisovatele baví svět a situace, které tvoří. To se často děje mimo vlastní psaní. Člověk musí postavit příběh v sobě, napsat ho je vlastně až druhá věc, tedy alespoň pro mě.

Když připravujete román, píšete si poznámky, osnovu?

Většinou se ve mně rodí téma a ten příběh se postaví sám, spíš ho svým psaním následuju. Samozřejmě, když člověk text napíše, třeba i nějak intuitivně, pak musí zapnout hlavu a kriticky ho přečíst a třeba i přepsat nebo vyhodit. Ale nejsem ten typ, co má dopředu rozplánované, o čem která kapitola bude a kam příběh dospěje.

Mají vaše románové postavy nějakou předlohu v reálném světě?

Konkrétní lidi asi ne, spíš občasnou knižní postavu namíchám z různých situací a osobností, které jsem někde potkala. A tím myslím, že třeba zahlédnu na ulici nějakou situaci, rozčilené partnery, dítě, co se právě zmáchal v kašně, cokoliv.

Dokážete být k sobě kritická?

Nevím, jestli kritická. Spíš obecně se snažím mít sebereflexi, dívat se s odstupem na to, co dělám nebo jsem udělala, a když si vyhodnotím, že to byla hloupost, tak se té chyby snažím příště vyvarovat. A pokud se ptáte na to, zda na sebe kladu nároky, tak to asi ano. Chci, aby to, co dělám, bylo v mých očích dobře udělané a jsem schopna některé věci mnohokrát předělat. Neptejte se, kolik verzí Pláňat doma mám, myslím, že od toho roku 2020, kdy jsem je začala psát, nejméně pět.

Když čtou lidé knihy, často jen řeknou, hm, bylo to hezké. Neměl by ale text ovlivnit čtenáře o trochu víc?

V to autor vždycky doufá, ale ne všechno může ovlivnit. Na jedné straně se text snažím napsat co nejlépe, ale to je vše, co pro to můžu udělat. Naproti mně stojí čtenář, který něco očekává a třeba hledá jen to nejobyčejnější pobavení. Pak mu těžko vnucovat něco dalšího.

Vadí vám to? Že jdou jen po povrchu a za zábavou?

Vadí mi spíš to, že vyžadují opravdu vypjaté emoce, aby měli pocit, že kniha má nějaké poselství. Je to jakási vnitřní hrubost a omezená schopnost reflexe. Občas narazíte na čtenáře, kteří tvrdí, že kniha je povrchní, sami sebe tím definují jako hluboké. Ve skutečnosti vůbec nerozeznávají jemné nuance témat a jdou jen po vyhrocených situacích, protože ty zaměňují za hluboké.

V jednom rozhovoru jste řekla, že současní čtenáři nechtějí čelit realitě. Není to třeba jen proto, že se jim vlastně nic hrozného zatím nestalo?

Teď si nejsem jistá, zda myslím tentýž rozhovor, tuším to bylo řečené v souvislosti s tím, že často vidíme, jak lidé čtou s velkým zájmem příběhy o holocaustu, místy až máte pocit, že jde o zábavu ke kávě. Jenže budou se stejným zájmem a zalíbením číst třeba o tom, jak leží malé dítě na onkologii? Myslím, že od takové knížky by dali mnozí ruce pryč, i když ve skutečnosti to zdaleka nemusí být tak kruté, jako jsou příběhy z holocaustu. Rozdíl je v tom, že v případě holocaustu se

necítí ohrožení, v případě onemocnění by se jim to mohlo týkat. Někdy bych si přála, aby ta těžká témata, o kterých lidé čtou, čtenáře také skutečně proměňovala. Aby jim pomohla uvědomit si, že se máme velmi dobře a není to samozřejmé.

Za svou životní knihu jste označila román Vrány. Platí to pořád?

V jistém smyslu ano, především proto, že vidím, jaké ta knížka má dopady v reálném životě. Loni jsem s ní byla na autogramiádě na knižním veletrhu v Krakově a byla jsem ohromená, kolik mladých lidí přišlo a říkalo mi, že to, co je ve Vranách, žijí i oni. Vlastně je to velmi smutné. O to víc jsem ale vděčná, že ta kniha jim dává pocit, že nejsou na takové zkušenosti sami.

V rozhovoru pro Český rozhlas jste řekla, že některá trápení jsou zbytečná a dají se odstranit „lusknutím prsty“. Která třeba?

Ta, která si lidé způsobují navzájem a zcela vědomě. Jsou bolesti, kterým zabránit nemůžete, třeba těžká nemoc nebo to, že někomu ublížíte nechtěně. Ale jsou taky ublížení, která dělat nemusíte – uplatňovat

nad druhým moc, ponižovat ho, mstít se. To jsou přece věci, které máme často v rukou.

Pomáhá vám v tom víra?

Nevím, to je asi příliš zjednodušující. Víra člověka ničím nesmí zprošťovat osobní odpovědnosti. Může pomoci v těžkých životních situacích, dát naději tam, kde už moc naděje nezbyvá, ale čekat, že když jsem věřící, bude se mi žít lehčeji, takhle snadno bych to neviděla.

Co pro vás znamená?

Čím jsem starší, tím více v duchovním životě akcentuji svobodu, toleranci a respekt. Skutečná víra musí ze své podstaty přinášet tyto hodnoty. Jakmile tam některá z nich chybí, je to tragédie. Objevuje se náboženský fanatismus, ideologie, lidé si začínou ubližovat.

Bohužel to vidíme kolem velmi často, stačí sledovat zprávy. Zřejmě nejsme tak inteligentní, jak by se mohlo zdát.

Při studiu na vysoké jsem psala práci, která se jmenovala Náboženská konverze jako morálně-filozofický problém. Zabývala jsem se v ní tím, že jedním z prvků, které člověka přivádějí k víře, jsou hluboké osobní frustrace. To je asi v náboženském fanatismu daleko důležitější prvek než inteligence. Vždyť řada fanatiků a ideologů jsou velmi chytrí lidé.

Myslíte, že bychom se neměli babrat v minulosti, protože se to už prostě nedá odestát?

Myslím si, že je vždy třeba se nějak odpovědně k minulosti postavit. Každý něco zkazí, a třeba i životně zkazí. Jde ale o to si to uvědomit, zreflektovat to a snažit se třeba něco ve svém životě změnit, aby se to neopakovalo. Protože minulost nezměníme, přítomnost a budoucnost ovlivnit můžeme. Nemám ráda nekonečné nářky nad minulostí, které nevedou k tomu, že by se člověk alespoň pokusil něco změnit.

Prý nerada vzbuzujete soucit a považujete se za šťastnou. Jste šťastná?

Jsem, mám ráda obyčejný život, považuju si hezkých dnů, toho, že jsme zdraví a máme se rádi. Co víc od života chcete?

Pocházíte z Vysočiny, jaký máte k Vysočině vztah nyní? Dialekt, který se prolíná knihou Dědina, jste „odkoulala“ právě tam?

Dialekt v Dědině je horácké nářečí, které se používá v oblasti Velkého Meziříčí, kde jsem se narodila, je mi tedy vlastní. Trochu paradoxní je, že spousta lidí z různých koutů země si myslí, že Dědina je právě o jejich vesnici a že tu či onu postavu znají osobně. Vysočinu mám pořád velmi ráda, i když tam nežiju řadu let, je to kraj, kde mám kořeny.

Kromě beletrie pro dospělé píšete také knihy pro mládež. Za knihu Julie mezi slovy jste získala Zlatou stuhu a také Cenu učitelů za přínos k rozvoji dětského čtenářství. Je rozdíl psát pro děti a mládež?

Určitě je rozdíl, když píšete pro děti, používáte jiný jazyk, je třeba příběh stavět tak, aby mu dítě skutečně porozumělo, mohlo se s ním ztotožnit. A děti jsou daleko kritičtější čtenáři. Pokud neudržíte jejich pozornost od začátku, knížku opouštějí.

Předčítala jste svoje knížky pro mládež vlastním dětem?

Uceleně určitě ne, spíš při psaní jsem jim četla jednotlivé kapitoly. Hlavně u mé knížky o partě holek a kluků, kteří hrají florbal (Každý má svou lajnu, pozn. aut.), jsem se pořád vyptávala, jestli se některé situace třeba při florbalovém zápase mohly stát.

Jezdíte i na besedy do škol, překvapuje vás něco na současných dětech?

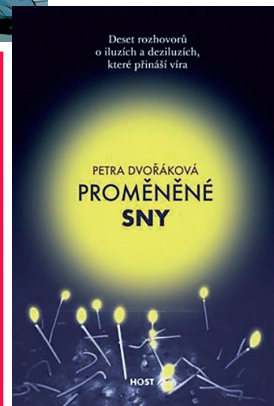
Posledních pár let už na besedy jezdím velmi zřídka, ale s dětmi jsem v kontaktu často v naší neziskové organizaci Haima, která pomáhá dětem s onkologickým onemocněním. Myslím, že děti jsou pořád stejnými dětmi – touží po lásce, bezpečí, podpoře, jasných hranicích. Samozřejmě ta současná generace dětí se narodila do jiných podmínek, mají jiné možnosti, rodiče přistupují k výchově rozdílně než třeba u naší generace. A tak jako každá generace děti nějak poznamenává, děje se to i v té současné, to je nevyhnutelný jev.

Prý relaxujete na kolečkových bruslích?

Inlinům se věnuji pořád, ale čím dál víc mám ráda i obyčejnou chůzi. Začala jsem třeba v Brně chodit na pracovní schůzky pěšky, a je to skvělé. Člověk má hodně přirozeného pohybu, vyčistí si hlavu, vidí spoustu zajímavých věcí a lidí.

Prozradíte nám oblíbeného autora?

Poslední rok čtu hodně knihy Haruki Murakamiho, nejraději mám Sputnik má

PETRA DVOŘÁKOVÁ (45)

- Narodila se ve Velkém Meziříčí, vystudovala střední zdravotnickou školu a filozofii na Masarykově univerzitě.
- Věnuje se převážně románové tvorbě pro dospělé, vydala například *Proměněné sny*, *Já jsem hlad*, *Dědina*, *Chirurg*, *Vrány*, *Zahrada a v říjnu Pláňata*.
- Pro mládež napsala *Julie mezi slovy*, *Flouk a Lila* a *Každý má svou lajnu*.
- Za knihu rozhovorů *Proměněné sny* získala v roce 2007 cenu Magnesia Litera za publicistiku.
- Získala i ocenění „absolutní vítěz“ Audiokniha roku za *Dědina*.
- Žije ve Znojmě a má dva syny.

láska, ale líbí se mi od něj vlastně všechno. Obecně se mi dobře čte japonská literatura, aktuálně mám v batohu Písečnou ženu. **Máte v hlavě nějaký další silný příběh, který chcete přetavit v román?**

Víte, v hlavě toho mám spoustu, ale rozhodnout se a začít psát, k tomu musí přijít ještě nějaký impulz,

něco, co mě poštouchne, že už je ten pravý čas sednout, uvařit si kafe a začít. A kdy přijde, to je tak trochu mezi nebem a zemí.

Máte nějaké psací rituály? Zmínila jste kávu...

Rituály snad ani ne, spíš některé zlovyky. Píšu většinou doma a jsem tím velmi zaujatá, takže k mému psaní patří taky nebetyčný nepořádek, protože když píšu, nic kolem mě moc nezajímá. Takže první, co po dokončení rukopisu jdu udělat, je pořádný úklid.

Proč bychom si měli plnit sny?

Život zijeme jen jednou a jen my sami jsme ti, kdo svůj život může naplnit, dát mu smysl. Zázraky se moc nedějí, tak je to v našich rukách, abychom snili a své sny zkušeli plnit.

Je pro vás psaní splněný sen?

Určitě jsem šťastná, že můžu psát a vydávat knížky, ale v tom celkovém pocitu životního štěstí je to jen jeden díl. Větší díl je zdraví mých blízkých, bezpečí, svoboda. ●